

Z dnešního pohledu patří Jiří Weil mezi přední prozaiky české předválečné, zejména však poválečné literatury. Ne vždy tomu ale tak bylo. Místo v dějinách literatury bylo tomuto výraznému spisovateli se vzácnou vypravěčskou schopností, kterou mu připsal ve své recenzi na knihu Moskva-hranice už v roce 1937 Pavel Eisner, přiznáno až po dlouhé a trnité cestě životní i spisovatelské.

Vše začalo vydáním románu Moskva-hranice v roce 1937, který komunistická literární kritika tvrdě odsoudila jako klepařské, pomlouvačné dílo téměř bez jakékoliv umělecké ceny. Za tímto ostrým odsouzením knihy stála vlastně výjimečnost a jedinečnost zobrazení poměrů v Sovětském svazu, jež měl autor možnost velmi dobře poznat. Naprosté novum bylo to, že pohled na překotně se vyvíjející zemi nebyl jako doposud v českém prostředí (zejména v komunistickém tisku) převážně prvoplánově obdivný a oslavný. Weil se ke koncepci svého románu vyjádřil v článku Jen několik slov, kde píše:

Napsal bych velmi špatný román, kdybych líčil jen světlé stránky. Podobal by se oněm románům na objednávku, které jsou odsuzovány právem celou sovětskou kritikou. (Weil 1937b: 309)

Navíc pohled dostal netradiční uměleckou podobu. Ve své komplexnosti usiloval v mnoha detailech a bystrých postřezích ukázat vše, nejenom poměrně rychlý pokrok v průmyslu, vzdělání a dalších oblastech sovětského života, ale i každodenní život, který stojí za tím vším horečným budováním. Je to nedostatek potravin a vůbec všeho, přidělový systém, úmorná dřina po práci v politických kroužcích, všudypřítomný duch neomylné strany, která rozhoduje o životě a osudech lidí i celé země, rozbujelá byrokracie v podobě lístečků, razítek a propustek, která je pro cizince nepochopitelná nebo jej přímo odpuzuje. Román také odhaluje průběh čistek a chování lidí, jejichž mínění se řídí názorem strany a politických předáků, ukazuje tragicky nízkou cenu člověka jako individua a lidského života vůbec.